

יד ושם

המשרד לאזרחים ותיקים

"לְדוֹרוֹת" סיפוריהם של ניצולי השואה החיים בישראל

שאלון לרישום קורות ניצולי השואה

איסוף סיפוריהם של ניצולי השואה הוא אחד המרכיבים החשובים ביותר בשימור הזיכרון ובהנחלתו לדורות הבאים. לכן, המידע על קורותיהם של הניצולים חיוני מאוד לחוקרים ולבני הדורות הבאים. בעזרת מידע זה אפשר יהיה להכיר את הסיפורים הפרטיים המרכיבים את התמונה הרחבה של תקופת השואה. לסיפור האישי שלכם יש חשיבות לאומית, מחקרית וחינוכית. אוסף הסיפורים מפורסם באתר אינטרנט מיוחד שכתובתו www.ledorot.gov.il

שם משפחה ושם פרטי כיום

שם פרטי: נחמן	שם משפחה: קופילביץ'
------------------	------------------------

פרטים אישיים לפני השואה ובתקופתה
במידה והשאלה אינה נוגעת אלייך, אין צורך לענות עליה

שם משפחה איתו נולדתי: קופילביץ'		בלועזית Kophilvic'
שם פרטי איתו נולדתי: נחמן	בלועזית Nachman	מין: זכר
שנת לידה: 1926	בלועזית Vilna	ארץ לידה: פולין
עיר לידה: ווילנה	שם פרטי ושם משפחה של האב: יעקב קופילביץ'	שם פרטי ושם נעורים של האם: מלכה לוין
מקום מגורים קבוע לפני המלחמה: קורניץ	בלועזית Vilna	ארץ המגורים: פולין
השכלה/תואר אקדמי לפני המלחמה: (יסודי, תיכון, אוניברסיטה, ישיבה)	מקצוע לפני המלחמה: (תלמיד, סנדלר, מורה) תלמיד	חבר בארגון או בתנועה: (בית"ר, השומר הצעיר, בני עקיבא)
מקומות מגורים בתקופת המלחמה: אופה שברוסיה (שם העיר או האזור ושם הארץ)		
במידה והיית בגטו, ציין את שמו	בלועזית	
במידה והיית במחנה עבודה או מחנה ריכוז, ציין את שמו	בלועזית	
המקום בו נודע לך כי הנך אדם חופשי: בבקו בירת אזרבייג'אן	תאריך השחרור: 1956	
במידה והיית במחנה עקורים ציין את שמו (מחנות פליטים שהוקמו לאחר המלחמה בעיקר באוסטריה, גרמניה ואיטליה)	ציין מקום אליו חזרת לאחר השחרור	
במידה והיית במחנות מעצר בקפריסין, ציין ממת' עד מת'	שנת עליה: 1965	במידה ועלית באנייה, ציין את שמה

אנא ספרי/י על קורותיך לפני המלחמה

(ציוני דרך: הבית בו גדלת, בית הספר, חברי ילדותך; במה עסקו הוריך, המשפחה המורחבת, חגים ומאכלים)

נא לכתוב בגוף ראשון

נולדתי ב-1926 בוויילנה שבפולין, למשפחה ברוכת ילדים, 2 הורים ו-9 ילדים (6 בנות – חנה, רחל, פנינה, לאה, אלה ומירה ו-3 בנים – אני הבכור בבנים, זאב וצבי) אבי, יעקב קופילוביץ, היה חרדי הדוק שהקדיש את רוב זמנו הפנוי ללימוד התורה, אימי, מלכה ליון, הייתה אישה יפה, צנועה ופשוטה בת למשפחה חילונית וענייה, אבא היה מבוגר מאימא בעשר שנים והם התחתנו בשידוך, משפחותיהם של הורי גם הן היו ברוכות ילדים. מיד לאחר שנולדתי עזבו הורי את וילנה ועברנו להתגורר בעיירה קורניץ, עיירה קטנה בת 2500 תושבים רובם יהודים, אך גם עם גויים חיינו בשכנות.

בבית בו גדלתי דיברו אידיש בלבד, חיינו בבית צנוע ובעוני רב, היינו 5 נפשות בחדר אחד, בחצר ביתנו גדלנו עופות שנתנו ביצים ופרה שהניבה חלב, אימא ואני היינו מכינים חמאה וגבינה, בבית היה מעט מידי אוכל, הורי התקשו מאוד לפרנס בכבוד את משפחתנו הגדולה. בבית לא היה חשמל ומים זורמים והיינו מאירים בעששיות נפט. אבא שהיה בעל נגריה בנה לאימא שני תנורי עצים שעליהם הייתה מבשלת, אני זוכר עד היום את גודלם העצום של התנורים, שתמיד בערו.

אבא היה איש מאוד קשוח ונוקשה בחינוך שלנו, הוא הקפיד על לימודי התורה שלי באופן הדוק ואת רוב זמני נאלצתי להעביר בחדר, כל התנגדות שלי ללימודי התורה הכעיסו אותו מאוד ולא היו מקובלים עליו לחלוטין, הייתי ילד מאוד מרדן ושובב ומאוד לא רציתי ללכת בדרכו ובדבקות בלימודי התורה. אימא עבדה מאוד קשה בטיפול הבית, באחזקתו ובגידול הילדים, אני הייתי עוזר לה ומטפל באחיי, אני זוכר כיצד הייתה הולכת עמוסה בכביסה אל הנהר שם הייתה כובסת את בגדי המשפחה.

הייתי ילד מאוד שובב והייתי מעורב בקטטות בין ילדים, לי היו מעט חברים מהחדר בו למדתי, החלום שלי לאופניים הביא אותי לבניית סקטים מעץ שאיתם הייתי גולש על אגם קפוא שהיה קרבת המקום בו גרתי. כשהגעתי לגיל 12, עזבתי את החדר ועברתי ללמוד בבית ספר פולני שהיה חנים. משפחתו של אבי גרה בוויילנה – אבי בילדותו למד בישיבת פוניבז'. כמעט ולא נפגשנו עם משפחתו של אבי למעט עם אחותו, שהיא דודתי – פסיה.

המשפחה של אימא התגוררה סמוך אלינו בקורניץ, היינו מתראים הרבה עם הדודים, אביה של אימי, סבא נחמן נפטר, וסבתא הייתה אישה טובת לב, היינו מבקרים אצלה הרבה, מאוד אהבנו לישון אצלה למרות שגרה בבית קטן ובשכר דירה, סבתא היתה מבשלת נפלא ותמיד היה אצלה אוכל וכל מה שהיה חסר אצלנו בית. בשנת 1939 הרוסים כבשו את פולין.

נא ספרי/י על קורותיך בזמן המלחמה

(גירוש, גטאות, מחנות וצעדות מוות, במסתור או בזהות בדויה ושם בדוי, פעילות ותפקידים במחתרת, השתתפות בבריחה או בהתנגדות, האנשים שהיו בסביבתך בגטו או במסתור, במי נעזרת או אולי למי עזרת):

ב-1940, החלטתי לברוח מהבית, היה לי מאוד קשה בבית ועם אבא בפרט, החלטתי לעשות מעשה. יצרתי קשר עם דוד של אימא שחיי במינסק אשר בבילורוס, החדשות הגיעו לאימא מהדוד ולכן הייתה מעורבת בתוכניות, את אבא לא שתפתי. הלכתי ברגל מהבית כ-4 ק"מ עד לתחנת רכבת, כסף לא היה לי, התגנבתי ועליתי על הרכבת בין 2 קרונות, לאחר שהרכבת התחילה בנסיעה נכנסתי לאחד הקרונות והייתי כנוסע מן המניין.

כוונתי הייתה להגיע עד גבול פולין עם רוסיה. כ-2 ק"מ לפני הגבול ראיתי אנשי ביטחון עוברים בין הנוסעים ובודקים, מאוד נבהלתי ובהזדמנות הראשונה שהרכבת נעצרה, החלטתי לקפוץ מהרכבת, התחבאתי בין השיחים, לכשראיתי שהבדיקה הסתיימה והרכבת מתחילה שוב בנסיעתה עליתי עליה שוב. הגעתי למינסק, לא ידעתי מילה ברוסית, איש בטחון רוסי אחד ניגש אלי בתחנת הרכבת ושאל אותי מי אני ולאן פני, עניתי שאני יתום, מיד הגיעו אנשים ולקחו אותי לבית יתומים שהיה בתנאי פנימייה, התחלתי למדתי שם, בעיקר אני זוכר שהיה שם המון אוכל.

מאוחר יותר הסתבר לי שהדוד שאליו נסעתי נפטר, הייתי בקשר עם אשתו ומעת לעת היא הייתה באה לבקר אותי בפנימייה, הייתי בפנימייה חצי שנה. יום אחד סיפרתי לאחד מאנשי הפנימייה שאינני יתום, מלווה מטעם הפנימייה החזיר אותי לבית הורי - לקורניץ. לא הסכמתי לחזור ולגור בבית, התנדבתי ללמוד בבית ספר מקצועי בוויילנה למקצועות הבינוי, בית ספר בתנאי פנימייה שבו לומדים, אוכלים, ישנו בקרונות רכבות שהוסבו לקרונות שינה.

בקיץ 1941 בעקבות הפלישה הגרמנית לרוסיה החליטו הרוסים שהשתלטו על הפנימייה להבריח אותנו ליערות, ברחנו בצורה לא מאורגנת, כאשר נכנסנו ליער כולם התפזרו ומהר מאוד מצאתי את עצמי לבד. הסתובבתי ביער לבד ורעב, הגעתי לנהר גדול, אני זוכר שהתפשטתי מהבגדים שהיו עלי וחציתי את הנהר בשחייה כאשר יד אחת מתנשאת אל על עם הבגדים היחידים שהיו לי על מנת שלא יירטבו.

הגעתי לכביש ראשי היו שם חיילים ומכוניות של הצבא הרוסי, מישוהו עצר ולקח אותי ביקשתי שיחזיר אותי הביתה לקורניץ. השמיים מעל קורניץ היו מלאים במטוסים גרמניים, זה היה מראה מאוד מפחיד. אימא ואבא היו בבית במצב נוראי, אבא התפלל לאלוהים. לא רציתי להיות בבית במצב כזה, דודי שהפכו בינתיים לקומוניסטים (הם חשו שזו הדרך בה יצללו), קיבלו סוס ועגלה והחלטתי להצטרף אליהם. התחלנו ללכת מזרחה לכיוון רוסיה, הדרך הייתה ארוכה וקשה, מייד פעם היינו מתעייפים מההליכה הממושכת - עולים על העגלה ואז מתחלפים בינו. הגענו לביילרוס תחת הפגזה קשה לויטבסק, שם המתינה רכבת בקר, נדחסנו 50 אנשים בקרון שהיה מיועד ל - 20 איש כולם נדחסו ברכבת. עברנו הרבה מאוד תחנות. בכל תחנה חיכו לנו מזון ושתייה, לא התקלחתי במשך שבועות. חשבתי הרבה מאוד על המשפחה שלי בדרך.

הגעתי לאורל, נשלחתי לפנימייה שהייתה בית ספר מקצועי, למדתי שם מקצועות רבים הקשורים ברתכות וברזל, הייתי מצטיין יחיד מתוך 500 ילדים, הפנימייה הייתה באזור מאוד יפה, למדתי, אכלתי ודאגו לכל צרכי, לראשונה לא הרגשתי נרדף ועני-אחרי שנה שלחו אותי לעבוד במקצוע אותו למדתי. יום אחד במקרה מצאתי את דודתי, שחיה בקולחוז, הפגישה היה מאוד מרגשת, היה לה שם בית והיא הזמינה אותנו להתגורר עימה, לדודה היו עז ועופות, היא הייתה אישה חזקה מאוד שעבדה מאוד קשה למחייתה. עבדתי עבודה פיזית קשה בברזל ורתכות, הייתי בן 16, הייתי בודד ולא ידעתי דבר על שעלה בגורל משפחתי, מאוד התגעגעתי אליהם.

מספר פעמים ניסיתי להתגייס לצבא האדום, אבל עקב גילי הצעיר ומוצאי הפולני לא התירו לי. החלטתי לזייף את שמי ומנחמן קופילוביץ הפולני הפכתי באחת לניקולאי קופילוב הרוסי, הגשתי בקשה מסודרת שוב ובשנת 1943 תוכניתי להתגייס יצא לפועל. המיון בלשכת הגיוס נעשה על פי מראה העיניים, אותי לקחו ללחימה. הגעתי לבסיס צלבינסקי, האימונים היו מאוד קשים אך מאוד נהינתי, כך היה כשנה. לאחר זמן קצר נשלחנו לגורקי שם היו בסיסים גדולים של בעלות הברית, היו לי שני חברים טובים האחד רוסי והשני אוקראיני איתם הייתי רוב הזמן. מהר מאוד נשלחנו לחזית ללנינגרד שם התקיימה לחימה קשה מאוד מול הגרמנים.

במהלך הלחימה נפצעתי את פציעתי הראשונה, כדור חדר לרגלי, נפגעתי ואושפזתי כחודש בבית חולים, מיד שהשתחררתי הוצבתי בליטא. בליטא שהיתי כמה חודשים, ומשם המשכנו לקניגסברג שם נעצרנו ע"י הגרמנים. אני שרתי בבריגאדה 21 שהייתה ושימשה כוח מחץ וביצעה את משימות הלחימה הקשות ביותר. הוחלט להעביר את בריגאדה 21 לפולין סמוך לוורשה, גם שם נעצרנו ע"י הפולנים שלא נתנו לנו להתקרב ולשחרר את ורשה. התקדמנו בלחימה לקרקוב שהייתה סמוכה לאושוויץ, למרבה ההפתעה לא שמעתי על אושוויץ ולא ידעתי אילו זוועות התחוללו שם.

ב- 12/1/1945 קיבלנו פקודה להתקדם לכיוון ברלין, ההתקדמות הייתה עם משוריינים ורגלית. הגענו לנהר אודר שבגרמניה, יחידה מיוחדת בנתה גשר על מנת שהכוחות יגיעו לגדתו השנייה. מיד שחצינו את הנהר הייתי מאוד רעב ראיתי מרחוק מבנה שהסתבר כאסם תבואה והחלטתי להיכנס אליו על מנת לחפש מזון ומחסה, פשטתי מעלי את הציוד שנשאתי על גופי, עברו שניות ולפתע שמעתי והרגשתי מטח אש אדיר שנורה לעברי ופגז פגע בי פגיעה ישירה ואנושה. לצבא האדום היה קשה לפנות אותי ולקח זמן עד שהועלתי לאלונקה, אני זוכר היטב איך התחננתי לחיילים שפינו אותי שירו בי על מנת לסיים את הסבל. איבדתי אברים פנמיים, גופי היה מלא בריסים ובהמשך אף איבדתי את רגלי הימנית. בתחילה טופלתי בבית חולים שדה ובהמשך הועברתי לבית חולים בגרמניה. בבית החולים נותחתי וטופלתי ע"י רופאים שלהערכתי היו יהודים אני זוכר כיצד דיברו איתי וניסו לדובב אותנו במהלך הניתוח כדי להסיח דעתי מהכאב הנורא.

לאחר הניתוח מצבי המשיך להידרדר והוחלט לכרות את רגלי. אני זוכר איך הבטתי על עצמי לאחר הניתוח וגיליתי שבעצם נכרתה רגלי, הייתי בשוק נפשי ופיזי והדחקתי את הדבר, התנהגתי כאילו דבר לא קרה, לא הבעתי כל רגש ולא אפשרתי לעצמי רגש, השתדלתי לשמור על מצב רוח מרומם. הכריתה נעשתה ללא אמצעים מתאימים והגדם לא נתפר, המראה היה קשה ממש. בבית החולים שהייתי מספר חודשים בלתי מבוטל וטופלתי ע"י נזירות גרמניות שדאגו לכל מחסור. לאחר זמן מה הועברתי יחד עם כל הקטועים שהיו בבית החולים בבקו שבאזרבייג'ן. בבקו היה בית חולים שהתמחה בטיפול בקטיעות. השהייה שם הייתה ארוכה, מידי פעם היו דואגים להסיח דעתנו מהמצב בו היינו ומביאים לנו מהצבא סרטים שנוכל לצפות בבית החולים, הקצינים מהצבא היו באים עם בחורות על מנת שסייעו בטיפול פצועים, בבית החולים הזה הייתי יותר משנה.

אנא ספרי/י על קורותיך מתום המלחמה ועד עלייתך לארץ**(השחרור וחזרתך הביתה, חייך אחרי המלחמה, העפלה/ עליה):**

באחד הימים, הגיעה בחורה שהצטרפה לאחד הקצינים באחד מהביקורים. ג'ניה שמה - לימים הפכה להיות אשתי. אמה של ג'ניה הייתה יהודיה ואביה היה רוסי. ג'ניה, מאוד מצאה חן בעיני ובהזדמנות הראשונה שהייתה לנו לבד קבענו להיפגש. ג'ניה למרות פציעתי הקשה לא נרתעה ממני ובאה לבקר איתי מעת לעת, למדנו להכיר האחד את השנייה והתחברנו מאוד. ג'ניה הייתה צעירה ממני ב 5 שנים והייתה בת 15 בלבד. היינו מבליים שעות ארוכות יחד.

שהגיע המועד לשחרורי מבית החולים לא רציתי לעזוב מכיוון שלא יכולתי לשאת המחשבה שאאלץ לעזוב את ג'ניה. ביקשתי ממנהל בית החולים להישאר והסברתי את סיבת בקשתי המוזרה ואפשרו לי להישאר בבית החולים.. לאחר זמן לא רב, ג'ניה הכירה לי את משפחתה והייתי מוזמן לביתה בסופי שבוע וחגים. במרוץ הימים שאלה אותי אמה של ג'ניה מדוע אני נשאר בבית החולים ולא חוזר לביתי, שיתפתי אותה ברגשותיי לביתם, אמה של ג'ניה הסבירה לי במילים ברורות שלמרות חיבתם אלי לא יאפשרו לג'ניה להינשא לקטוע רגל. הוריה שחששו מהתקדמות הקשר פעלו להפריד בינינו ואף ביום הולדתה לא הוזמנתי לביתם, הם אף הגדילו ועשו שדאגו לשידוך עבורה. הרגשתי מאוד עצוב אך החלטתי לא לוותר. הוריה של ג'ניה שהיו בעלי משק היו יוצאים מהבית לעבודה כל יום לפנות בוקר, ניצלתי את ההזדמנות והגעתי לביתם, סיפרתי לג'ניה על רגשותיי ועל שאיני יכול להמשיך לחיות בלעדיה, ג'ניה שאהבה אותי מאוד אמרה שלעולם לא תעזוב אותי ותבוא איתי לכל מקום שאלך.

לג'ניה היו דודים שחיו בקולחוזוב בקווקז, החלטנו לנסוע אליהם. ארזנו תיק ונסענו באוטובוס עד לקווקז. הוריה של ג'ניה לא ידעו דבר על מקום המצאנו. לאחר כשבוע, החלטתי לנסוע לבית הוריה של ג'ניה ולספר להם על כוונתנו להתחתן ועל העובדה שג'ניה כבר הייתה בהריון, אני זוכר היטב את השיחה שניהלתי עם אביה שבסופה נתן את הסכמתו לחתונה. התחתנו בבית הוריה בחצר עם מעט ממשפחתה של ג'ניה, אני הייתי לבד וללא משפחתי ברגע כה משמעותי בחיי. אחרי החתונה התגוררנו בבית של חבר שלי שהכרתי בבית החולים הכרתי גם את רעייתי שעבדה כאחות בבית החולים. אני הייתי סוחר - קונה ומוכר מזון, מאז שאני זוכר עצמי היה לי חוש עסקי מצוין ורוב הזמן היה לי כסף יחסית לסובבים אותי ולתקופה הקשה שהייתה אותם ימים. דוגמא לכך הייתה שכאשר הייתי בית החולים מלכת אנגליה שלחה לכל החולים בבית החולים חבילות ובהם מזון, בחבילה היה בקבוקון ובו סוכרזית - מצרך נדיר באותם ימים, רכשתי מכל החולים את בקבוקי הסוכרזית, שיצאתי מבית החולים מכרתי את הבקבוקונים לתושבי בקו, מכיוון שלא היה להם מזומן לשלם לי ערכתי רשימה למי נתתי והם ביום חלוקת המזון בישוב היו משלמים לי בקמח ומצרכים אחרים שגם אותם מכרתי.

בשנת 1946 החלטתי לצאת לחפש את הורי. נסעתי לקורניץ והלכתי לכיוון הבית שבו גדלתי. הגעתי, על השטח שבו היה הבית מצאתי חורבה, הבית לא היה קיים. שוטטתי עצוב והמום בשכונה, לפתע פגשתי את דודי, אחיה של אימי. דודי הכניס אותי לביתו וגולל בפני את שאירע למשפחתי. אני זוכר היטב את הדקות הארוכות בהם סיפר לי כי אבי נלקח ע"י הגרמנים לעבודות כפיה ונרצח שם, אימא שנשארה לבדה והייתה צריכה לטפל ולדאוג לשמונת אחיי, הייתה יוצאת בוקר בוקר לחפש אוכל ברחובות, בוקר אחד כהרגלה השאירה את אחיי להשגחתה של שכנתנו הפולנייה, שאימא חזרה לכיוון הבית חזנה בהוצאתם להורג של אחיי ע"י הגרמנים שנקראו לביתנו ע"י השכנה הפולנייה. הגרמנים שראו את אימא מתקרבת החלו לירות לעברה, בנס אימא הצליחה לברוח ומזימת הגרמנים לחסלה לא צלחה.

אימא ברחה ליערות והצטרפה לפרטיזנים. אימא הצטרפה לחבורת פרטיזנים שהייתה מורכבת ברובה מנשים, הגרמנים שארבו להם ביער גילו את הפרטיזנים רדפו אותם ורצחו את כל הנשים, אימא הצליחה לברוח ולהסתתר ביער ונאלצה לשהות ביער עם כל המתים סביבה, דבר שהשאיר בה טראומה קשה. מאוחר יותר שאפגוש את אימי היא תספר לי את התמונה האחרונה שזכורה לה ממראה האימה בו חזרה הביתה וראתה את אחותי הגדולה נורה ע"י הגרמנים שאחי הצעיר בידיה. הסיפור ששמעתי מדודי היה קשה מנשוא עבורי, מאוד רציתי לדבר עם אימי והלכתי עם דודי לטלפון הציבורי היחיד שהיה בעיר ודיברתי עם אימא.

אימא שהתגוררה בוויילנה עם גיסתה, מיד הגיעה לדוד שם נפגשנו פגישה טעונה ומרגשת, אימא סיפרה לי כי אחי זאב, שלא היה בבית ביום הרצח חי, דבר שמאוד שימח וריגש אותי, וכי היא לא הפסיקה לחשוב עלי ולא הסכימה לעלות לארץ ישראל עד שלא תדע מה עלה בגורלי. אימא סיפרה לי כי קיבלה ממני מכתב ששלחתי לה בהיותי בדרך לחזית מיד לאחר גיוסי לצבא האדום - לא ידעתי עד אז בוודאות אם המכתב אכן הגיע לידיה. נסעתי עם אימא לוויילנה, ונשארת עימה זמן מה. בינתיים ג'ניה שהייתה בחודשי הריון מתקדמים נשארה עם הוריה שהיו בטוחים כי לא אשוב עוד. חזרתי לבקו, נכנסתי כשותף עם חבר לעסק שעסק במסחר במזון, לימים החבר נשלח לכלא ואני עבדתי קשה בעסק לבדי.

החלטתי לנסוע לוויילנה, פניתי למשרד השיכון שם גוללתי את סיפור חיי וחיי משפחתי, וביקשתי דירה. קיבלתי דירה בוויילנה, הדירה הייתה מוזנחת והרוסה, שיפצתי אותה במו ידי, הבית היה על גדות נהר, באזור מאוד יפה ופסטורלי - הבאתי לגור בו את

אמי וג'ניה שבינתיים ילדה את ביתנו הבכורה – רחל. רחל נולדה ב-2/4/1947.

מאוחר יותר הצטרף אלינו אחי זאב, זאב חי חיים קשים מאוד לבדו מגיל צעיר, זאב היה סנדלר בעל ידי זהב, מהר מאוד ניצלנו את כישוריו, זאב היה מכין נעלים טובות ויפות מעור ואני הייתי יוצא למכור אותם בשווקים. ב-1953 היו ימי שלטון סטלין והרוסים שלטו בכל מקום. האנטישמיות הייתה מאוד גדולה ופלשה לכל תחומי החיים אנשים פוטרו ממקומות עבודתם בשל היותם יהודים, אני בהיותי נכה עם אחוזי נכות גבוהים זומנתי לוועדה רפאית ובה ביטלו לי את כל ההטבות שהיו לי, זה היה מאוד לא פשוט עבורי. ג'ניה ואני החלטנו לחזור לבקו שבאזרבייג'ן. אחי זאב ואימי החליטו להישאר בוויילנה. חזרנו להתגורר בבית הוריה של ג'ניה, גרנו כולנו בחדר קטנטן ג'ניה, אני ורחל הקטנה. התחלתי לחפש עבודה בבקו.

כשהייתי בבית החולים מאושפז בשל פציעתי הייתי בקשר טוב מאוד עם הקומיסר של האזור, החלטתי ליצור עימו קשר מכיוון שהיה ידוע בקשריו הרבים. לימים הוא מונה לדירקטור בבית דפוס גדול אכן בעזרת קשריו מונתי לתפקיד סגן מנהל מכירות בחברה שהפיצה משקאות חריפים. העבודה הייתה מאוד אינטנסיבית ומעניינת ודרשה לעיתים היעדרות ממושכת מהבית ולכן היה יתרון גדול שגרנו אצל הוריה של ג'ניה שיכלו לסייע לה בהיעדרותי. החברה הייתה בבעלות ממשלתית במסגרתה הגעתי למקומות שונים ויפים כגון לנינגרד ומוסקבה ואף סיפקתי סחורה למרתפי הקרמלין.

במסגרת העבודה הייתי שותה הרבה אלכוהול ופגשתי הרבה אנשים מעניינים, מאוד נהייתי מהעבודה והתפרנסתי מאוד טוב ובכבוד. בבקו, בסביבה שבה גרנו חיינו בשכנות עם הרבה גויים סביב, החיים הנוחים והטובים שיכולנו לאפשר לעצמנו גרו הרבה קנאה מצידם. אנחנו היינו המשפחה הראשונה שהיה לה מקרר ואף מכונת כביסה זה היה מאוד חריג בתקופה הזו. עם אימי ועם אחי זאב היה קשר של מכתבים, יום אחד קיבלתי מכתב מזאב שאומר שאזרחים פולנים יכולים לחזור לפולין, מאוד רציתי בזה. פניתי למשרד הפנים הפולני וביקשתי לחזור לפולין, התשובה מאוד התמהמה להגיע ולבסוף אחרי שאימתי עליהם שאפנה לרשויות קיבלתי את האישור המיוחל.

קניתי כרטיסים לג'ניה, לרחל ולאימי וטסנו לוורשה, בוורשה הובלנו לבסיס מעבר והתאקלמות ומשם בעצם כל אחד היה חופשי לדרכו. אנחנו החלטנו לנסוע ללגניצה, עיר בינונית בגודלה שהייתה בשטחה שלגרמניה, בעיר חיו הרבה יהודים ושיערנו שיהיה לנו שם נוח. קנינו דירה מיהודי שבדיוק עלה לישראל, זה היה בית קטן אך מסודר. רצינו להתחיל ולבנות את חיינו מחדש, אני פניתי לארגון שסייע לנוי מלחמה והם סייעו לי לקבל אישור לפתוח מסבאה.

במקום מכרתי משקאות אלכוהוליים לסוגם, רבים התקבצו אצלי במסבאה, ידעתי את השפה הרוסית על בוריה דבר שסייע לי בקשרים מול גנרליים רוסיים שאיתם קשרתי קשרים חבריים ובאו לשתות אצלי במסבאה – התפרנסתי טוב וחיינו ברוחה כלכלית. משפחתה של ג'ניה הייתה מבקרת אצלנו הרבה, גרנו בדירה גדולה בת 8 חדרים, בשלב מסוים נתתי את הדירה לאחי זאב ולמשפחתו ואנחנו עברנו לגור בדירה קטנה יותר. הדירה הייתה קטנה ונוחה מאוד, אימי הייתה באה לבקר אצלנו לעיתים תכופות. ב-1959 נולד בנינו השני יעקב, זו גם השנה שאימא זאב החליטו לעלות לישראל. ב-1961, נולדה ביתנו השלישית מרים. אנחנו הצלחנו להשיג אשרת עלייה לארץ ישראל רק ב-1965.

נא ספרי/ על חיך בארץ

(תחושותיך בעת עלייתך ארצה, פעילותך הציבורית או התרבותית, המשפחה שהקמת, המסר שברצונך להעביר לדורות הבאים):

ארצנו את הבית במכולה גדולה כולל הפסנתר הגדול שעליו יעקב היה מנגן ושלחנו הכול לישראל דרך הים. האשרה שלנו כללה נסיעה מליגנצה לאוסטריה שם שהיינו במחנה של הגו'יניט כחודשיים וחיינו לאנטיה, בינתיים טיילנו קצת באירופה במימון הג'ויניט משם הפלגנו לאיטליה לנפולי ממנה הפלגנו לחיפה דרך יוון. הדרך באנייה עברה בשלום ולקחה מספר שבועות. כשהגענו לחיפה סיפרתי שיש לי כבר משפחה בישראל, אימא זאב התגוררו בקרית שמונה, אנחנו ביקשנו להגיע למרכז הארץ ונשלחנו למעברה ברעננה. ברעננה הייתה נציגות של הסוכנות היהודית ומשרדי עמידר. קיבלנו חדר קטן מאסבסט ובו מיטות סוכנות, שולחן קטן, מנורת נפט, מטבחון ושירותים קטנים, הבתים היו דו משפחתיים.

ג'ניה לא ידעה עברית כלל אני ידעתי מעט מאוד. ברעננה היו הרבה עולים מאוקראינה, מרוסיה ומרומניה אבל אנחנו לא הכרנו אף אחד. אני פגשתי יום אחד מכר שלי מבקו שהתגורר בארץ, בחולון, בזמנו בבקו סייעתי לו בדבר מה והוא סיפר לי שהוא בעלים של מפעל לקרטונים ביפו. הוא לקח אותי לעבוד אצלו זו הייתה עבודה מאוד קשה ובעמידה שעות רבות, הנכות שלי מאוד הורגשה בימים אלה וגם הנסיעות המרובות מרעננה ליפו באוטובוסים היו מאוד קשות - הסכום החודשי שקיבלתי היה מאוד זעום עבדתי שם כחודש.

ג'ניה התחילה ללמוד ספרות בפתח תקווה ובסיום לימודים הייתה מקבלת לקוחות אצלנו בבית. רחל, עברה לקיבוץ מעברות שם למדה עברית וחיה בתנאי פנימיה. החיים בארץ בתחילתם היו קשים עבורנו אבל היינו מרוצים שאנחנו בישראל ושהצלחנו

להגשים את חזון העלייה שלנו. מאוחר יותר קיבלנו מעמידר דירה- זה היה בית קטן עם גינה קטנה אותה טיפחנו. היה לנו רכוש רב וכשהמכולה שלנו הגיעה לארץ היינו מאוד מסודרים.

בשלהי שנת 1966 קיבלתי הצעה לחברות במפלגת העבודה, מעולם לא שמעתי על המפלגה ועל פועלה, בכל מקרה החלטתי להסכים להצעה וללמוד על המפלגה תוך כדי. כצעד ראשון נשלחתי ע"י המפלגה לאולפן ללמוד עברית, זה היה אולפן שהיה מיוחד ומיועד לאקדמאיים בלבד. האולפן היה בגבעתיים, פגשתי שם אנשים שונים, אפילו טל ברודי הנודע, היה איתי באולפן. האולפן כלל מגורים למדנו מהבוקר עד הערב, מאוד השקעתי ושקדתי על לימודי העברית, הייתי מגיע הביתה בסופי שבוע בלבד. לא הייתה לנו בעיה כלכלית, בתור נכה מלחמה יכולתי לקנות מכונית ללא מסים, החלטתי לנצל את המכונית לפרנסתי והייתי מסיע אנשים ממוקום ממוקום ומשמש כנהג מונית. הגענו מחו"ל עם הרבה כסף מכרנו כל מיני דברים שהבאנו מחו"ל כגון שמיכות פוך נוצות שטיחים סיניים מיוחדים ועוד... זו הייתה השלמת הכנסה עבורנו.

בעניין הנכות שלי בדקו היטב את העבר שלי על מנת לדעת שאכן לקחתי חלק פעיל בלחימה ושמיגיעה לי קצבת נכות, למזלי הכירו בנכות שלי וקיבלתי קצבה. אולפן "בורוכוב" שבו למדתי היה נחשב לאולפן המוצלח ביותר בארץ, היו בו תנאים טובים, החלטתי להמשיך בחצי שנה נוספת. סמוך לסיום הלימודים באולפן פנו אלי מטעם התאחדות עולי ברית המועצות ובשיתוף עם מפלגת העבודה והתחלתי לטפל בעליה שהגיעה מחבר העמים, בהתחלה הפעילות הייתה ברעננה ואחר כך פעלתי בכל הארץ. הייתי מנהל מדור רוסי-פולני במפלגה, העבודה הייתה במשכורת סימלית, אני מאוד נהניתי ממנה ומהכוח שהיה לי להשפיע. יצרתי קשרים עם אנשים מעניינים ובעלי השפעה תוך כדי עבודתי לדוגמא את מטילדה גז שלימים הייתה חברת כנסת והבוסית שלי. הכרתי את בני מרשק שהיה הקומיסר של פלמ"ח, הוא היה מתנדב במח' הקליטה של המפלגה.

יחד עם בני ברשק הקמנו את הלהקה "אנחנו כאן" להקה שהופיעה בארץ ובחו"ל, בני שהיה לוחם ומפקד היה איש מאוד חזק ולמדתי ממנו הרבה. יחד יזמנו פעולות שונות כגון הסעת עולים לקיבוצים לחגיגות ובחגים שונים. אני זוכר עצמי עוזר לאנשים יום בסיפורים קטנים ואישיים שהשפיעו על מהלך חייהם. זכור לי במיוחד עולה שהתקשה זמן רב למצוא עבודה והתקשה לפרנס את משפחתו, לקחתי אותו תחת חסותי ובאופן אישי הסתובבתי במקומות תעסוקה עד שמצאתי לו מקום עבודה. נהניתי מהמקום בו יכולתי להשפיע ולסייע לאנשים. אני זוכר סיפור מיוחד שבני ואני לקחנו בו חלק, מדובר היה בתושבי ימית הראשונים שהיו עולים חדשים. הייתה קבוצה שעברה מ"שדות" לימית - שם היו בעיות תעסוקה רציניות, לימים נתגלה שם סכסוך, אני זוכר שנסעתי עם בני מרשק לבילה לימית נסענו דרך עזה וחן- יונס בניסיון ליישב את הסכסוך, ישבתי שם וסיפרתי לכולם את סיפור חיי ודרך זה הם הבינו את מהות עלייתם לארץ והכול נגמר בטוב וברוח טובה. במהלך 1973 התחלתי לעבוד בלשכת העבודה ברעננה, לעולים היה קשה מאוד, בעלי עסקים לא התלהבו להעסיק עולה חדש וזה יצר הרבה קושי.

אני הבנתי וזיהיתי את המצוקה הגוברת של העולים והחלטתי שאני מתחיל ללכת עם עולים בעצמי למקומות עבודה ולשכנע מעסיקים שכדאי להם להעסיק עולים. בנוסף קשרתי קשר עם כמה בלי ממון בהרצלייה פיתוח וגייסתי אותם למאמץ הקליטה, הם היו נותנים לי מיני חפצים שהיו להם ושלא היו זקוקים להם כגון רהוט ומכשירי חשמל ואני הייתי מחלק אותם עולים שהיו נזקקים. הייתי מאוד מוכר בקרב העולים ולעיתים היו מזמינים אותי לפתור סכסוכים בתוך המשפחה. בזמן זה הייתי כבר הייתי חבר מן המניין במפלגת העבודה, בישיבות המפלגה הייתי מציף בעיות ונלחם לפותרם. במסגרת עבודתי הייתי נוהג לפגוש את מנחם בגין בכנסת היינו מפטפטים בפולנית כאות לקרבה וחברות בינינו.

לאחר היכרות זו החלטתי להצביע באופן חשאי בבחירות למנחם בגין, בעקבות זה בשנת 1980 גם עזבתי את מפלגת העבודה. הקדשתי עצמי לבית ולילדים, נעדרתי זמן רב בעקבות הפעילות במפלגה והיה לי מאוד חשוב לשוב ולהיות נוכח בחייהם. יעקב בני, כבר היה חייל אך נשוי ואב לתינוק. בתחילת דרכו עבד במסגרות עם קרוב משפחה, מאוחר יותר התחיל לעבוד בתעשייה הצבאית בתחילה בתפקיד זוט, עם השנים התפתח מאוד והפך למנהל בכיר גם רעייתו אילנה עבדה בתעשייה הצבאית ואף פרשה משם בגיל פנסיה. ליעקב ואילנה ילדים: אבי- שהוא אב לשני ילדים, ואלה- אימא לשלושה ילדים. מירי, נישאה ועבדה בבנק, עברה להתגורר בערד, ואח"כ חזרה למרכז - להוד השרון, אימא ללירן ולמורן-שהיא אם ל-3 ילדים. רחל, נישאה לאזרח מלטבייה התגוררה בכפר סבא- נולדה לה בת, מאוחר יותר נישאה בשנית ונולדה לה פאני. רחל למדה את מקצוע הספרות, היא אימא לסיגלית שהיא אם ל-3 ילדים ולפאני שהיא אם ל-3 ילדים. אני סבא ל-14 נינים- וזו גאווה גדולה בשבילי.

ג'ניה מאוד הקפידה על המסגרת המשפחתית, חשוב היה לה לכנס את המשפחה המורחבת בחגים ובימי שישי נהנינו מאוד לבלות יחד. היינו סבא וסבתא מאוד מפנקים מבליים הרבה עם הנכדים, היינו לוקחים אותם לבית הלוחם - שוחים, הולכים לקולנוע יחד, בסך הכול התמודדנו עם הרבה קשיים אבל אהבנו את החיים שהיו לנו.

יד ושם

המשרד לאזרחים ותיקים

תמונה של נחמן

ראיון: לימור רייפנבום, רעננה

יוני 2013